

גְּדְרֵי סִכְנָה לַגְּבִי שֶׁבֶת וְלַגְּבִי עֵינֹוֹי דְיוּחָ"כ²⁶

כתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת ה"ב):

"כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן".

ומשמע מהלכה זו שבין אם אומר החולה שצריך לעניין ריפוי מסויים ובין אם אינו אומר, מחללין עליו שבת, שאין צורך שיהיה חשש ממשי שימות מחמת מניעת הריפוי אלא כשיש בו סכנה הותרה שבת אצלו כמש"כ הרבה אחרונים בדעת הרמב"ם. ומש"כ בהל' א' (שם):

"חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת עפ"י רופא"

ולא שלעצם ההיתר לחלל שבת עליו צריך שרופא יגיד שיסתכן אם לא יחללו עליו שבת בדבר פלוני, שדבריו בה"ב מוכיחים שכשיש בו סכנה, שבת היא כחול לכל צרכיו. ואילו בהלכות שביתת עשור (פ"ב ה"ה) כתב:

"חולה שיש בו סכנה ששאל לאכול ביוח"כ וכו' מאכילין אותו".

הרי שצריך שהחולה יאמר שצריך לאכול והיינו שיודע בנפשו שיסתכן אם לא יאכל ובלאו הכי לא שרינן ליה. ומש"כ בהלכה זו "אע"פ שהרופאים הבקיאין אומריין אינו צריך", הוא משום שיודע לב מרת נפשו ואמרינן שבאמת אם לא יאכל יסתכן, אבל אם אין לנו ידיעה שיסתכן אם לא יאכל, לא מחמת אמירת החולה עצמו ולא מחמת אמירת הרופאים אין מאכילים אותו. ועמד בזה זקני הגאון בס' אגודת אוזב ח"ב בסוגיא דפיקוח נפש אות ב'.

ובפסק המחבר בשו"ע הקשה הדגול מרבבה (או"ח סימן תרי"ז ס' ה') דביולדת מג' עד ז' פסק המחבר שם שרק אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה ביוח"כ ובלא אמרה אין מאכילין אותה, והוא מדברי הרא"ש (פ' יוה"כ סימן י') ומדברי המור, ואילו בסימן ש"ל ס' ד' פסק המחבר גבי שבת דיולדת מג' ועד ז' אמרה אינה צריכה אין מחללין עליה, אבל בלא אמרה מחללין עליה את השבת, וכן דעת הרמב"ם (פ"ב מהל' שבת הל' י"ג) והרא"ש (פרק מפנין סימן ה').

ונראה ברור דיש גְּדְרֵי סִכְנָה שונים לשבת וליום הכפורים וצריך להבין הטעם. ונקדים בכיזור מחלוקת הרמב"ם עם רש"י ותוספות בהגדרת ספק נפשות לעניין שבת. דהנה כמתני' (יומא פ"ג ע"א) תנן:

²⁶ נדפס בקובץ 'הלכה ורפואה' ח"ב, התשמ"א.

קו ב י ש פ ת י כ ה ן

"החושש בגרונו מטילין לו סם לתוך פיו בשבת מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת".

ובגמ' (פ"ד ע"ב):

"למה לי תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת, אמר רב יהודה אמר רב לא ספק שבת זו בלבד אלא אפילו ספק שבת אחרת. היכי דמי כגון שאמדרוהו לתמניא יומי ויומא קמא שבתא, מהו דתימא ליעכב עד לאורתא כי היכי דלא ניהול עליה תרי שבתא קמ"ל".

ופירש"י (ד"ה לא ספק שבת זו בלבד) דפשיטא לן דהיום לא ימות, אלא ספק שאם לא יעשו לו היום שמה ימות לשבת הבאה. ומשמע מפ"י רש"י שאם ודאי לנו שלא ימות כלל מחמת דחיית הטיפול אין מחללין עליו את השבת אלא דוחים את הרפואה לאחר השבת. ואף שלכאורה קשה דמה חידוש יש בהיתר זה דהרי אף אם ימות ביום אחר ולא בשבת מחמת דחיית הטיפול בו ודאי שמחללין עליו את השבת, מכל מקום מוכח מדבריו כמ"ש. אבל הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת ה"ב) כתב:

"אמדרוהו ביום השבת שהוא צריך לכך וכך שמונה ימים אין אומרים נמתין עד הערב כדי לא לחלל עליו שתי שבתות אלא מתחילין מהיום שהוא שבת וכו'".

הרי משמע שאפי' אם אין בדחיית הטיפול סכנה מכל מקום מחללין עליו את השבת כיון שעתה הוא חולה שיש בו סכנה. וכן מוכח בסיום ההלכה:

"כללו של דבר שבת לגבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול וכו'".

וגם הרא"ש לא הזכיר שאירי שחיישינן שימות מחמת דחיית הטיפול, וכן המחבר בשו"ע (סימן שכ"ח ס' י"א) לא הזכיר תנאי זה.

והנה בצפנת פענח (הלכה י"ד) ביאר שאירי שאם לא יעשו רפואה בשבת זו לא ימות, רק אם גם בשבת הבאה לא יעשו אז יש חשש מיתה, כיון שיש לחלל שבת הבאה לחולי זה מותר לחלל גם שבת זו אף שאין במניעת החילול דהיום סכנה. והביא ראיה ממש"כ הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות (פ"ד הי"ג):

"האוכל מאכל אסור לתיאבון או מפני הרעב חיוב, ואם היה תועה במדבר ואין לו מה יאכל אלא דבר איסור הרי זה מותר מפני סכנת נפשות".

דמוכח דאף אם עתה הוא בריא מכל מקום כיון דהוא במדבר הותר לאכול מיד. ובאמת אף שיש קצת ראיה לדבריו מהלשון "דלא ניהול עליה תרי שבתא", דרק לפי הציור שצייר יש אפשרות לבחור בין חילול שבת אחת (לסוף ח' ימים) לבין חילול שתי שבתות, דלפי פירש"י מה עניין שבת האחרת לכאן, וגם לפי מה שמשמע מדברי הרמב"ם שאין בדחיית הטיפול לערב חשש מיתה וכן גם בשבת הבאה קשה קצת מה עניין חילול שתי שבתות לכאן, שהוא הדין בחילול שבת אחת, אלא שנראה מדברי הרמב"ם דלא קפדינן

קוּבֵן שִׁפְתֵי כֹהֵן

אף על חילול הרבה שבתות כמ"ש בהמשך דבריו. מכל מקום לא נראה כן מדברי הרמב"ם שאיירי שיש איזו סכנה בדחיית הטיפול כמ"ש.

עוד איתא בגמרא ביומא (שם) גבי תשעה גויים וישראל אחד ונפלה על האחד מפולת דלא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב

"לא צריכא דפרוש לחצר אחרת, מהו דתימא כל דפריש מרובא פריש, קא משמע לן דלא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. איני והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן תשעה גויים וישראל אחד באותה חצר מפקחין, בחצר אחרת אין מפקחין, לא קשיא הא דפרוש כולו הא דפרוש מקצתייהו".

ופירש"י:

"דפרוש כולו לחצר אחרת דאיתחזק שם ישראל מפקחין את הגל מהאחד שאין ידוע מי הוא ואף על גב דניידי, אבל בפרוש מקצתייהו לחצר אחרת ולא ידעינן אי היה שם ישראל כלל אין מפקחין".

והתוספות הוסיף לפרש דפרוש כולו לחצר אחרת ואיירי שיצאו גם משם ונשאר שם רק זה שנפלה עליו המפולת, דאי פרוש לחצר אחרת ולא יצאו משם מה לי חצר זו מה לי חצר אחרת, והא דפרוש מקצתייהו שאין מפקחין איירי שלא פירש מכאן לאותה חצר אחרת אלא אחד. הנה שמפרשים שבפרישה רגילה מהרוב למקום אחר אין מפקחין. ודווקא כשהיתה פרישה דומיא דקבוע, דאתחזק ישראל שם אז מפקחין והחידוש הוא דאע"ג שאין זה מקום קביעותם ממש אלא הם ניידי מפקחין את הגל. אבל הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת הל' כ') כתב:

"פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו אותה חצר מפקחים עליו, שמא זה שפירש היה ישראל והנשארים גויים".

ובהלכה כ"א:

"נעקרו כולן מחצר זו לילך לחצר אחרת ובעת עקירתם פירש אחד מהן ונכנס לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת ואין ידוע מי הוא אין מפקחין עליו, שכיון שנעקרו כולם אין כאן ישראל קבוע וכל הפורש מהן כשהן מהלכין הרי הוא בחזקת שפירש מן הרוב".

וכדברי הרמב"ם איתא ברא"ש ונראה שזוהי דעת הרי"ף. ולכאורה קשה להבין דמה חילוק איכא בין פירש אחד מהם לחצר אחרת שמפקחין לדעת הרמב"ם לבין נעקרו כולם, דהרי בין כך ובין כך אין כאן קבוע. ומה פשר דברי הרמב"ם שדווקא בנעקרו כולם אין כאן ישראל קבוע. וגם מה שביאר הרא"ש דכיון שנשארו אחרים קבועים במקומם כמחצה על מחצה דמי אינו מובן. וכדברי הרי"ף הרמב"ם והרא"ש פסק המחבר (סימן שכ"ט ס' ב').

ונראה לומר דביומא (דף פ"ה ע"ב) יליפינן שפיקוח נפש דוחה שבת אף בספק מקרא דוחי בהם ולא שימות בהם ופירש"י:

קוּבֵן שִׁפְתֵי כְהֵן

"אשר יעשה האדם המצוות שיחיה בהם ודאי ולא שיבוא בעשייתה לידי ספק מיתה אלמא מחללין על הספק".

ובתוספות (שם ע"א ד"ה ולפקה) כתב שלא יוכל לבוא בשום עניין לידי מיתה ישראל. הנה שלדעת רש"י והתוספות כונה התורה שלא תהיה שום אפשרות שבדיעבד כאשר ימות ישראל, נאמר שמת מחמת ששמר על מצוה שאינה עומדת בפני פיקוח נפש. ולכן מראש אנו מצווים שלא תווצר כלל אפשרות כזו ולכן מותר לחלל שבת אף על ספק פיקוח נפש. אבל הרמב"ם (שם הל' ג') כתב:

"ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם, הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם, ואלו המינים שאומרים שזה חילול שבת ואסור עליהן הכתוב אומר וכו'".

ומתוך שהביא את הקרא ד'וחי בהם' להלכה שאסור להתמהמה בחילול שבת, ומתוך מה שהאריך לבאר בזה, נראית כונתו ברורה שאין מצוות התורה עומדות בפנינו כשצריך להציל ישראל, כיון שאם תאמר שאף במקום הצלה עומדות מצוות התורה הרי משפטי התורה נקמה בעולם, ואין זה כך אלא הם רחמים וחסד ושלום, שאינן מונעות מישראל להציל ישראל חברו או את עצמו. וחולה שיש בו סכנה נמצא במצב שצריך הצלה מסכנתו ולכן אין במעשה הצלתו עבירה כלל. ולכן דבר שהוא בגדר מעשה הצלה אף שאין במניעתו חשש שמחמת המניעה ימות החולה מותר בשבת לדעת הרמב"ם, ואסור לדעת רש"י והתוספות (אא"כ הוא עניין שע"י מניעתו תצטרף אי הנוחות של החולה למחלתו ותסכנו ואז היא ממש סכנה כמ"ש הרדב"ז ושו"ת ח"ד סימן אלף ר' ק"ל). ולכן בהלכה דאמדוהו לח' ימים לא כתב הרמב"ם כדברי רש"י שאירי שמחמת דחיית הטיפול לאורתא ימות, אלא אפילו ניתן לדחות הטיפול לאורתא סו"ם כעת זהו מעשה הצלה ושבת היא כחול לעניין זה.

וכן כתב הרמב"ם בהל' ג' שאין עושין דברים הללו לא ע"י גויים ולא ע"י קטנים אף שאין בעשייתן סכנה לחולה, אלא רק חשש דרבנן שלא תהא שבת קלה בעיניהם, והרי כשקמן או גוי יעשה, לדעת הרמב"ם, לא יבוא החולה לידי ספק מיתה מכל מקום מותר לגדול לעשות כיון שגם הוא עושה מעשה הצלה ולכן מחמת החשש שלא תהא שבת קלה בעיניהם עושין דווקא ע"י גדול. וזה טעם המחלוקת גבי פירש אחד מט' גויים וישראל למקום אחר. דהנה אם אנו מצווים לפקח בשבת כדי שלא יסתבב מיתה ישראל ע"י מה שנמנענו לפקח, שזהו דעת רש"י והתוספות, צריך לדעת מה פסק יהיה לאדם זה המונח תחת הגל, אם הוא ספק ישראל או ודאי גוי.

והנה כשפירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו גל ודאי שאם נניחנו שם נפסק עליו בודאי שהוא גוי מחמת כל דפריש מרובא קפריש שהוא פסק ודאי. ורק כפירשו כולם שאז מחמת דניידי אין כאן הלכה דקבוע אבל נראה שבניידי וכל הקבוצה כאן ונפל גל על אחד אין פסק ודאי שהוא מהרוב, שהרי מציאות הקבוצה כאן מטילה פסק על כל אחד ואחד בפני עצמו שמא הוא ישראל, ומה לנו ולרוב גויים שכאן הרי הקבוצה לפנינו והספק הוא על כל אחד (שנראה שזהו דין קבוע). וגם כפירוש התוספות שעזבו בני הקבוצה את

קוּבֵץ שִׁפְתֵי כַהֵן

המקום ונשאר אחד שנפל עליו הגל, גם אז הוא נשאר במקום הקביעות של הקבוצה ויש ספק עליו בפני עצמו. אלא אם הם נידי פוסקים בספק כזה שהולכים אחר הרוב, והוא פסק והנהגה בספק ולא הכרעה ודאית. משא"כ בפריש' אנו אומרים בודאי שמחמת שכל הספק שנוצר בו הוא מחמת שידוע לנו שיצא מקבוצה שיש בה ישראל, והקבוצה הרי יש בה רוב גויים א"כ ע"כ אנו מתחשבים בקבוצה כולה ומכריעים את דין הפורש בודאי שהוא מהרוב. ולכן מה שמקילים בפיקוח נפש הוא, לדעת רש"י והתוספות, שבנידי וכולם לפנינו ואתחזק ישראל כאן אף שבכל התורה פוסקים בספק כזה שהולכים אחר הרוב אין הדין כן בפיקוח נפש ומפקחים עליו את הגל, כיון שאם נניחנו כמו שהוא עדיין יש ספק שמא הסבנו מיתת ישראל במה שנמנענו מלפקח את הגל.

אבל לרמב"ם אין הספק נקבע לפי הפסק שיהיה אם נניחנו, אלא השאלה היא האם יש כאן ספק הצלה דישראל. והנה כשיש חצר שיש בה תשעה גויים וישראל אחד ויוצא ממנה אדם שאין יודעים מיהו, עצם יציאתו מחצר זו מעוררת ספק שמא הוא ישראל כיון שהיוצא מהחצר שייך לחצר זו ובחצר זו הרי גר ישראל. נמצא שעצם יציאת אדם מהחצר מעוררת ספק שמא הוא ישראל וכשנפל עליו הגל יש כאן ספק הצלת ישראל אף שבדיעבד אם נניחנו שם נכריע שהוא גוי. אבל בנעקרו ממקומם שוב לא נחשב הפורש שיצא ממקום כזה שעצם היציאה ממנו מעוררת ספק שמא הוא ישראל כיון שאין עצם המקום מעיד עליו כיון שאין הוא שייך לשם. ומה שבכל התורה פריש ממקום הקביעות הוא ודאי מהרוב, היינו רק כיון שדנים הדין מהו בדיעבד לאחר שליכא לברורי מה הוא אבל בפיקוח נפש דנים הדין מלכתחילה – מה עצם יציאתו ממקומו וכניסתו בסכנה אומרת לנו, וא"כ הוי ספק ממש כדין פירש בפנינו שנחשב קבוע.

ויש עוד לומר שבזה יתבארו דברי הרמב"ם שם בהלכה י"א שכתב גבי הבאת שמן ליולדת הדין דכל דאפשר לשנות משנים בשעת הבאה כגון שתביא לה חברתה כלי תלוי בשערה. והקשו הא לדעת הרמב"ם שבת לגבי חולה שיש בו סכנה היא כחול לכל הדברים שהוא צריך להם, ומדוע צריך לשנות שמשמע מזה שיש בו סכנה היא כחול שבת אלא שהותר כשאין דרך אחרת. וביותר יקשה למה שביארנו בהלכה ב' שלדעת הרמב"ם נדחית שבת אף שאין במניעת ודחיית הטיפול סכנה. וקצת דוחק לפרש כפירוש הה"ה דיולדת אינה חולה שיש בה סכנה כיון שזהו דרך העולם ובד"כ אין נשים מתות בלידתן, עיי"ש. ונ"ל כמש"כ שהצלה מסכנה אינה חשובה עבירה כלל, וכל זה בעצם ההצלה שעושים לחולה לרפאו או לישוב דעתו או לחממו וכדומה. אבל ההבאה כשלעצמה הרי אינה הצלת החולה, וחשובה הצלה רק אם אי אפשר בעניין אחר. וכדומה לזה נראה דצריך לבשל לחולה בשינוי אם שייך (ומה שלא הזכיר זאת הרמב"ם אולי הוא משום שלא שייך שינוי כרגיל במלאכת בישול). אבל אם צריכים לבשל לו, שאין מבושל מערב שבת וגם אין אפשרות לבשל בשינוי ממילא הוי הבישול כשלעצמו חלק מההצלה ואז לא אכפת לי מה שאין בדחייתו משום סיכון החולה. והוא הדין גבי הבאת השמן שאם אי אפשר בלי שינוי הרי הבאתו כדרכה חשובה הצלה. ולכן מדויקים דברי הרמב"ם שכתב: "וכל שאפשר לשנות משנים בשעת הבאה", הרי שהשינוי הוא רק בהבאה ולא בשאר הדברים שנזכרו בהלכה זו, חתיכת הטבור, קשירתו והדלקת הנר אף לסומא, שהם עצם ההצלה ולגביהם שבת היא כחול. אבל לדעת רש"י והתוספות אין נפקא מינה בין הבאת שמן לבין הדלקת הנר דכולם מותרים אם יש במניעתם משום ספק שימות ישראל מחמת המצוה דשבת וממילא ברור שכשאפשר לשנות, ואז לא יוצר ספק מיתה מחמת שמירת

קוּבֵץ שִׁפְתֵי כֹהֵן

המצוה משנינן. ועוד נראה לי לשיטת הרמב"ם שאף שיש פעולות שאינן הצלה ממש, כבישול וכדומה, שאפשר לעשות ע"י קטנים, ודאי שאופן זה לא גרוע משינוי וצריך לעשות על ידיהם מעיקר דין תורה, ונראה שמחמת הסברא שלא תהא שבת קלה בעיניהם חשוב כלא אפשר, שחכמים בגזירתם מנעו אפשרות זו, וממילא כבישול דגדולים הוא הצלה ממש.

ובביאור החילוק שיש בין סוגי הפעולות שעושים לחולה שביארנו, שיש פעולות הצלה וריפוי ממש ויש פעולות הכנה לכך שאם אפשר לשנות בהם אין בחילול שבת בהם משום הצלת החולה, ובביאור דין פרישה מתשעה גויים שכתב הרמב"ם, מבואר אל נכון החילוק בין ההסבר שכתבנו בדעת הרמב"ם שלדעתו הצלת חולה שיש בו סכנה אינה מנועה מחמת מצוה דשבת, לבין אם נימא שהוא סובר שתם דשבת הותרה אצל פיקוח נפש ולא נדחית בלבד, דלפי"ז לא מבואר מדוע צריך לשנות בהכאת השמן דיולדת, וגם לא מבוארת שיטתו לחלק בין פרישה מקבוע לפרישה מנייד.

ועוד הוכחה לגדר זה דסכנה דשבת תתבאר בכחינת ההבדל בין מלאכת שבת לעינוי דיוה"כ. דהנה חולה שיש בו סכנה הטיפול בכל צרכיו הוא ספק הצלה שדוחה את השבת, אבל ביוה"כ אין דין להציל את האדם מעצם הרעב שהרי העינוי הוא מצוות היום. ורק מי שהרעב גורם לסכן אותו בין אם עצם הרעב מסכנו כמו במי שאחזו בולמוס, או שהוא מצטרף להחלישו ואז יתכן שתגבר מחלתו וימות מחמת המחלה, רק אז מאכילים אותו. והיינו שבשבת, כפי שאמרנו, כל מעשה הצלה אף שאין במניעתו סיכון החולה, אבל הוא מכריא ומחזק את החולה דוחה שבת שילפינן מ'זחי בהם' שמשפטי התורה הם חסד בעולם, ובכלל זה איסורי מלאכות דשבת. אבל אי אפשר לומר סברא זו גבי עינוי דיוה"כ דעצם העינוי יש בו צער להרבה אנשים, ומה שגם החולה מצטרף מחמת העינוי כשאר האנשים אי אפשר לומר ע"ז שמשפטי התורה דעינוי הוא חסד בעולם ולא בא לצער את האדם, דודאי מצווה זו באה לצער את הגוף. ורק בשבת שאין איסורי המלאכה באים לצער כלל הנה כשיש בריא שמצטרף מחמת שאין לו אוכל וכדו', אסור לו לעשות מלאכה מחמת מה שמצטרף, דאף שאין הצער המצוה, מכל מקום הבריאים נצטוו בה בכל אופן אף שמצטרפים. אבל חולה שיש בו סכנה כל דבר שעושים לחזקו הוא בגדר הצלה, מניעת הצער ממנו הוא ג"כ מעשה הצלה שדוחה את איסור המלאכה דשבת. וביוה"כ שצער הגוף דעינוי הוא עצם המצוה הנה גם בחולה שיש בו סכנה אי אפשר לומר דהאכלתו כדי לחזקו ולהבריאו תדחה את המצוה דעינוי שהיה שייך לומר זאת רק אם המצוה דעינוי לא היתה באה לצער. אבל אם החולה נמצא כמצב שאי האכלתו תחליש אותו והוא עלול להסתכן מחמת העינוי, אז ודאי שהאכלתו היא מעשה הצלה דלגבי סיכון הנפש ודאי ששייך לומר דאין עינוי דיוה"כ נקמה בעולם אלא חסד, שעינוי דיוה"כ בא רק לצער הגוף ולא לסכן החיים. ולכן בסתם חולים שיש בהם סכנה שמחלתם לא באה מחמת הרעב (דלא כמי שאחזו בולמוס) אין לנו להניח בסתמא שמניעת המאכל מהם ליום אחד תסכנם, ורק אם החולה אומר שצריך לאכול או שהרופא אומר שצריך לאכול שאם לא כן יחלש ותכבד מחלתו מאכילים אותו. ובוזה יתבאר דברי הרמב"ם הניצבים בריש דברינו (פ"ב מהלכות שכינת עשור הל' ח'): "חולה שיש בו סכנה ששאל לאכול ביוה"כ וכו' מאכילים אותו". והוא הדין והוא הטעם גבי יולדת מג' ועד ד' דכל ג' אנו יודעים שהיא חלשה ביותר והעדר אכילה כשלעצמו עלול לסכן אותה ואין משגיחים באמירתה כלל. אבל מג' ועד ד' סתם אין העדר האכילה מחליש אותה ומסכן את מצבה,

קוּבֵץ שִׁפְתֵי כֹהֵן

אבל ודאי שיתכן שהאכילה או אור וחום וכד' יחזקו אותה וימהרו הבראתה. ולכן גבי שבת פסק המחבר בשו"ע כדברי הרא"ש והרמב"ם שעושים לה כל צרכיה אא"כ אמרה שאינה צריכה, ואז משום שהדבר ספק אמרינן שגם בלא דברים אלה תבריא מהר ממש כמו איתם. אבל ביוה"כ כל זמן שלא אמרה שהיא צריכה, פסק השו"ע כדברי הרא"ש שאין מאכילין אותה והיינו שאין לנו סיבה לומר שהעדר האכילה יחליש אותה ויסכן את מצבה כדי שתאמר לנו. ובוזה נתבארו דברי הרמב"ם והרא"ש והמחבר אל נכון.

ויש עוד לומר דלא רק גבי חולה שיש בו סכנה הוי האכילה כגדר הצלה ומבשלין לו בשבת, אלא אף במי שאין לו מה יאכל לזמן מרובה עד שימות ברעב הוי אכילתו כעת אף שאינו עומד למות בחינת הצלה ממיתתו שימות בעתיד אם לא יאכל כלל. ולכן התיר הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות (פי"ד הי"ג) להולך במדבר ואין לו מה יאכל לאכול מאכל אסור אף שאינו מסוכן כרגע, כדיוק הצפנת פענח שהבאנו למעלה, ואין צורך להגיע לסכרתו שמהמת שיהיה מותר לעבור עבירה אח"כ הותרה לו עבירה זו כבר עתה.

נמצא תורף הדברים שלדעת הרמב"ם והרא"ש והמחבר בשו"ע חולה שיש בו סכנה או ספק סכנה, עצם הצלתו הכוללת גם חיזוקו והבראתו דוחה שבת אף בדברים שאין במניעתם או דחייתם סיכון החולה, ולכן במקרה של קטיעת אבר, למשל, שאפשר למנוע את סכנת החיים באופן פשוט ולאבד את האבר, ואפשר לחבר את האבר בחזרה ע"י מלאכות האסורות בשבת מרובות יותר, למרות שמשום איבוד אבר שאין בו סכנה אין מחללין שבת, מכל מקום כאן חיבור האבר הוא פעולת הצלה, ולדעה זו יהיה מותר לעשות כן כיון שעצם ההצלה דוחה שבת. ולכן מאכילים ומחממין לחולה שיש בו סכנה בשבת ויולדת מג' ועד ז' אף שאינם אומרים שהם צריכים לכך, והיינו אף שאין חשש שבמניעת המיפול יחלשו ותכבד מחלתם אלא אם אך מיפול זה מחזקם ומבריאם. אבל ביוה"כ שעצם המצוה הוא העינוי והצעד אין הבראת חולה בהאכלתו דוחה העינוי, והוא הדין ביולדת מג' ועד ז', ודווקא אם העינוי מסכנו או שעינויו עלול להחלישו ולסכן חייו ולכן אומר שצריך לאכול, או שהרופאים אומרים שצריך לאכול מחמת זה, מאכילים אותו.